

UNIVERSITETI I PRISHTINËS
“HASAN PRISHTINA”
UNIVERSITY OF PRISHTINA

Rr. Xhorxh Bush, Ndërtesa e Rektoratit, 10 000 Prishtinë, Republika e Kosovës
Tel: +381 38 244 183 · E-mail: rektorati@uni-pr.edu · eëë.uni-pr.edu

---

Fakulteti: Bujqësisë dhe veterinarisë

Departamenti: Mbrojtje e Bimëve

Programi: Mbrojtje e Bimëve- Fitomedicinë

NJOFTIM

Në bazë të rregullores për studime master të Universitetit të Prishtinës Nr. 1/334, datë 31.05.2023, Neni 12, pika 3 e kësaj rregulloreje, ju njoftojmë se :

Ekzemplari (drafti) i temës së masterit i punuar nga kandidati/ja Bleona Musolli, me titull: **“PËRHAPJA E MORRAVE TË BIMËVE NË SPEC DHE LAKËR DHE MASAT PËR MENAXHIMIN E TYRE”** ndodhet në diskutim publik 7 ditë nga data 06/12/2023 deri me datë 12/12/2023.

Njëkohësisht në diskutim publik ndodhet edhe raporti i vlerësimit të dorëshkrimit nga komisioni në përbërje:

1. Prof. Dr. Arben Mehmeti, kryetar,
2. Prof. Asoc. Dr. Fadil Musa, mentor - anëtar,
3. Prof. Dr. Skender Kaçiu, anëtar

Ekzemplarin e draftit të temës dhe raportin e vlerësimit të dorëshkrimit nga komisioni mund ta kërkonte te udhëheqësi shkencor i temës Ptof. Asoc. Dr. Fadil Musa, përmes e-mail adresës fadil.musa@uni-pr.edu.

Për të pasur një informacion paraparak më poshtë e gjeni një përmbledhje të shkurtë përmes abstraktit të temës.

Çdo sugjerim i juaji është mund të jetë një pasurim i punës tonë !

UNIVERSITETI I PRISHTINËS
“HASAN PRISHTINA”
FAKULTETI I BUJQËSISË DHE VETERINARISË
DEPARTAMENTI MBROJTJE E BIMËVE

PUNIMI I TEMËS SË DIPLOMËS PËR STUDIMET MASTER

PËRHAPJA E MORRAVE TË BIMËVE NË SPEC DHE LAKËR
DHE
MASAT PËR MENAXHIMIN E TYRE

Udhëheqës:

Prof. Asoc. Dr. Fadil Musa

Kandidati:

Bsc. Bleona Musolli

Prishtinë, Nëntor 2023

ABSTRAKT

Speci (*Capsicum annum*) dhe lakra (*Brasica oleraceae*) janë kultura perimore mjaft të rëndësishme nga familja *Solanaceae* dhe *Brassicaceae* të cilat kanë vend të rëndësishëm ekonomik për vendin tonë. Speci dhe lakra kanë aftësi për t'iu përshtatur kushteve të ndryshme agroekologjike dhe dallohen prej kulturave të tjera perimore me një numër të madh kultivarësh e hibridesh. Ndër kultivarët të cilët kultivohen më shumë te ne dhe të cilët kanë dhënë rezultate të mira te speci janë: Somborka, Duga Bella, Kaverxhiku, Kosovka, etj. ndërsa te lakra Partula, Proktori, Bravo, Atria, Lakra e hershme, etj.

Këto dy kultura në të gjitha fazat e zhvillimit të saj preken nga një numër i konsiderueshëm i morrave të bimëve të cilët në forma të ndryshme i shkaktojnë dëme të mëdha.

Si rezultat i prekjes nga morrat e bimëve rendimenti i lakrës dhe i specit shpesh herë zvoglohet në masë të konsiderueshme veqanërisht kur këta dëmtues nuk menaxhohen si duhet dhe kur këta dëmtues shfaqen në numër të madh. Qëllimi i këtij punimi ka qenë: *(i)* Përcaktimi i llojeve të morrave të bimëve prezentë te speci dhe lakra e kultivuar në fushë të hapur në fshatin Sfeqël të komunës së Podujevës, *(ii)* Përshkrimi i ciklit jetësorë të morrave të bimëve si dëmtues polifag të kulturave bujqësore, *(iii)* Përcaktimi i ndjeshmërisë së specit dhe lakrës ndaj prekjes nga morrat e bimëve, *(iv)* Përcaktimi i dinamikës dhe nivelit të popullacionit të llojeve të caktuara të morrave të bimëve te speci dhe lakra, dhe *(v)* Masat e menaxhimit të morrave të bimëve në perime. Për nevojat e hulumtimit të këtij dëmtuesi, hulumtimet janë realizuar gjatë vitit 2023, në fshatin Sfeqë, Komuna e Podujevës në lakër dhe spec të kultivuar në fushë të hapur. Në eksperiment janë përfshirë tre kultivarë të lakrës dhe tre të specit të cilët kultivohen në masë të madhe në vendi tonë, ndërkaq eksperimenti është realizuar sipas metodës së blloqeve të randomizuara në tri përsëritje. Në secilën përsëritje sipas metodës së rastit janë kontrolluar nga disa bimë të lakrës dhe specit prej të cilave gjatë tërë periudhës së hulumtimit në intervale prej 10 ditësh janë mbledhur morrat e bimëve. Mostrat e marra nga tereni janë sjellur në laboratorin e Mbrojtjes së Bimëve, në Fakultetin e Bujqësisë dhe Veterinarisë për identifikimin e tyre. Për identifikimin e morrave të bimëve (Aphididae) janë përdorur çelësa dhe atlase të ndryshme entomologjike (Blackman

& Eastop, 200), ndërsa përpunimi statistikor i rezultateve është bërë përmes programit IBM SPSS Statistics 22.

Gjatë këtyre hulumtimeve është konstatuar se speci preket më shumë nga këta dëmtues në raport me lakrën. Gjithashtu, edhe në mes të kultivarëve si te lakra edhe te speci janë konstatuar dallime statistikore sinjifikante. Rezultatet dhe të dhënat të cilat janë arritur gjatë këtyre hulumtimeve kanë rëndësi shkencore dhe praktike sepse për herë të parë kemi të dhëna mbi përhapjen dhe prekjen e lakrës dhe specit si kultura perimore nga morrat e bimëve dhe ndjeshmërinë që kanë kultivarët e lakrës dhe të specit ndaj këtyre dëmtuesve në aspektin praktik ku edhe fermerët me kohë dhe në mënyrë profesionale do të njoftohen për rrezikshmërinë e infestimit si dhe mënyrat më të mira të mbrojtjes së këtyre dy kulturave nga morrat e bimëve.